

Extra remiss

– Boverkets förslag till föreskrifter om
säkerhet vid användning av byggnader

Titel: Extra remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader
Utgivare: Boverket, februari 2024
Processnummer: 3.2.1
Diarienummer: 30/2022

Sammanfattning

Den 13 mars 2023 skickade Boverket ut en remiss med förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader.

Det här remissunderlaget består av ändringar som har gjorts med anledning av inkomna remissynpunkter och nya överväganden.

I kapitel 3 i detta remissunderlag anges bakgrund, beskrivning och konsekvenser av de nya förslagen. Förslagen bedöms i huvudsak inte få några kostnads- mässiga eller andra konsekvenser jämfört med Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR.

Kapitel 4 innehåller författningskommentarer till de bestämmelser som är ändrade i detta förslag. Kommentarererna beskriver bestämmelserna i sin helhet och de kommenteras i förhållande till BBR.

Den nya författningen i sin helhet, som består av tre kapitel, föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Samtidigt upphävs motsvarande regler om säkerhet vid användning i BBR. Den nya författningen föreslås ha en övergångstid om ett år.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	5
2	Inledning.....	7
3	Bakgrund, beskrivning och konsekvenser av de nya förslagen	8
3.1	Mindre avvikelse (1 kap. 3 §)	8
	Remissinstansernas synpunkter	8
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	8
	Konsekvenser	8
3.2	Begreppet Utrymmen där barn kan vistas (1 kap. 5 §)	9
	Remissinstansernas synpunkter	9
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	9
	Konsekvenser	9
3.3	Öppningsbara fönster och balkongdörrar (2 kap. 4 §)	9
	Remissinstansernas synpunkter	9
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	10
	Konsekvenser	10
3.4	Öppningar i trappor (2 kap. 6 §).....	10
	Remissinstansernas synpunkter	10
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	11
	Konsekvenser	11
3.5	Utformning av räcken (2 kap. 11 §).....	11
	Remissinstansernas synpunkter	11
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	11
	Konsekvenser	12
3.6	Ledstänger (2 kap. 12 §).....	12
	Remissinstansernas synpunkter	12
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	12
	Konsekvenser	12
3.7	Skydd mot instängning (2 kap. 36 §)	12
	Remissinstansernas synpunkter	12
	Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag	12
	Konsekvenser	13
3.8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	13
4	Författningskommentarer	15
	Förslag till Boverkets föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader....	15
	1 kap. Övergripande bestämmelser	15
	Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning	15
	2 kap. Uppförande av nya byggnader	16
	Öppningsbara fönster och balkongdörrar	16
	Ledstänger	19
	Skydd mot instängning	20

1 Författningsförslag

1 kap. Övergripande bestämmelser

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 §

Mindre avvikelse får göras från föreskrifterna i denna författning i enskilda fall om

1. det finns särskilda skäl,
2. byggnaden ändå kan antas bli tekniskt tillfredsställande, och
3. det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt.

Om mindre avvikelse enligt första stycket tillämpas ska skälen för detta dokumenteras i samband med den projektering som regleras i 8 §.

5 § I denna författning avses med

utrymme där yngre barn kan vistas: rum, delar av rum eller utrymmen där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att barn i en ålder upp till och med 72 månader vistas utan ständig tillsyn av vuxna,

2 kap. Uppförande av nya byggnader

Öppningsbara fönster och balkongdörrar

4 § Öppningsbara fönster i utrymmen där yngre barn kan vistas ska ha säkerhetsanordningar som minimerar risken att barn faller ut. Öppningsbara fönster där avståndet mellan karmöppningen och golvet är mindre än 0,60 meter och balkongdörrar och liknande ska ha säkerhetsanordningar med funktioner som kan fixera fönstret eller dörren i ett stängt läge och i ett läge med en öppning som inte är större än 100 mm.

Kraven gäller inte om

1. avståndet mellan fönstrets karmöppning och golvet är större än 1,8 meter, eller
2. fallhöjden är mindre än 2,0 meter.

6 § Öppningar i trappor ska vara utformade så att yngre barn inte kan falla igenom eller fastna i dem. Öppningar mellan plansteg i trappor ska vara högst 100 mm.

11 § Ett skydd mot fall ska vara utformat och ha sådan höjd att det med hänsyn till ytans avsedda användning och fallhöjden begränsar risken för personskador till följd av fall. Skyddet ska tåla dynamisk påverkan av en människa.

Utöver kraven i första stycket gäller följande i utrymmen där yngre barn kan vistas:

1. 0,8 meter av skyddets höjd ska vara utformat så att det motverkar klättring.
2. Vertikala öppningar i skyddet ska vara högst 100 mm breda.
3. Fritt mått mellan ett balkongräckes underkant och balkonggolv, eller mellan ett trappräckes underkant och trappstegens stegnos, ska vara högst 50 mm.

4. Fritt mått i höjddled mellan ett trappräckes underkant och ett trapplan eller golv ska vara högst 100 mm.

5. Horisontella öppningar ovanför skyddets front ska inte förekomma i storleksintervallet 110–230 mm.

Ledstänger

12 § Trappor och ramper ska ha ledstänger på båda sidor som stöd för balansen. Det räcker dock med en ledstång på ena sidan om det, med hänsyn till trappans eller rampens användning eller utformning, är obehövligt med ledstänger på båda sidor.

36 § I ett utrymme där en person som blir instängd är speciellt utsatt för risker, ska dörrar, luckor och lock vara lätta att öppna inifrån. Detsamma gäller för dörrar till driftutrymmen i utrymmen där yngre barn kan vistas.

En bastu ska vara utformad så att den snabbt kan utrymmas. Dörren ska vara utan lås och dörrbladet ska inte kunna fastna i karmen om det utvidgas på grund av värme eller fukt.

1. Denna författning träder i kraft den 1 januari 2025.

2. Äldre bestämmelser i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd får dock tillämpas i den utsträckning som framgår av punkten 3 i övergångsbestämmelserna till Boverkets föreskrifter (2024:xx) om ändring i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

2 Inledning

Den 13 mars 2023 skickade Boverket ut en remiss med förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader.

Med anledning av inkomna remissynpunkter och nya överväganden har Boverket funnit anledning att justera vissa delar av förslaget. Detta remissunderlag avser enbart de delar som berör dessa justeringar.

Boverket vill endast ha synpunkter på de justerade förslagen i denna extra remiss.

Parallellt med denna extra remiss arbetar Boverket med ändringar i de delar som inte omfattas av denna remiss. För närvarande finns inte ytterligare justeringar av det slag som föranleder ny remiss.

För att underlätta läsningen av extra remissen används samma paragrafnumrering som vid tidigare remiss. För att se helheten kan den tidigare remissen hämtas på Boverkets webbplats under äldre remisser. Paragrafnumreringen kan komma att ändras i den slutliga författningen.

3 Bakgrund, beskrivning och konsekvenser av de nya förslagen

Detta kapitel redogör för remissinstansernas synpunkter avseende de bestämmelser som nu skickas på remiss, Boverkets bedömning och de nya förslagen. Vidare beskrivs konsekvenser av de förslag som lämnas i denna remiss. I övrigt hänvisas till konsekvensutredningen till den tidigare remissen.

3.1 Mindre avvikelser (1 kap. 3 §)

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser har ifrågasatt att byggnadsnämnden inte längre ska fatta ett särskilt beslut om mindre avvikelser. Många menar att en tillämpning av bestämmelsen åtminstone bör dokumenteras på något sätt, till exempel i beslutet om lov.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

Boverket står fast vid tidigare bedömning om att byggnadsnämnden inte bör fatta ett särskilt beslut om mindre avvikelser. Ett dokumentationskrav av mindre avvikelser bör dock införas. Dokumentationen kan fungera som ett stöd både för byggherren och byggnadsnämnden. Inte minst uppmärksammar det byggnadsnämnden på att byggherren har tillämpat bestämmelsen om mindre avvikelser. Byggnadsnämnden kan vid behov lyfta denna fråga vid det tekniska samrådet.

Det är byggherren som har ansvaret för att en åtgärd uppfyller alla krav i författningen. Det är Boverkets bedömning att det är byggherren som i sin projektering, på ett ansvarsfullt sätt, ska avgöra om en mindre avvikelse från en föreskrift kan tillämpas. Det är därför lämpligt att införa ett krav på att mindre avvikelser ska dokumenteras i samband med projekteringen. Det ställs inga formkrav på hur dokumentationen ska gå till, det kan till exempel räcka med en notering på en handling.

Konsekvenser

I förhållande till föregående remiss innebär förslaget begränsade konsekvenser i förhållande till gällande rätt. Det bedöms inte bli en betungande uppgift för byggherren utan snarare en förenkling.

3.2 Begreppet Utrymmen där barn kan vistas (1 kap. 5 §)

Remissinstansernas synpunkter

Några remissinstanser har påpekat att avgränsningen i definitionen till barn i förskoleåldern är otydlig. Vissa remissinstanser framför också att kriteriet ”kan tänkas uppehålla sig utan ständig tillsyn av vuxna” kan omfatta i princip alla utrymmen och att begreppet behöver förtydligas. Någon remissinstans anser att definitionen helt bör tas bort.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

Föreskrifterna om barnsäkerhet i författningen avser hänsyn som ska tas i utformningen av en byggnad för att förhindra olyckor bland yngre barn. Boverket bedömer att begreppet bör finnas kvar i byggreglerna som en avgränsning för när kraven på barnsäkerhet gäller. Boverket delar remissinstansernas synpunkter att begreppet behöver förtydligas. Avsikten är inte att alla utrymmen där barn i undantagsfall skulle kunna vistas, till exempel kontorslokaler, ska omfattas.

Boverket föreslår att det av själva begreppet framgår att det handlar om yngre barn och att åldersgränsen i definitionen i stället anges i månader (72 månader). Definitionen förtydligas också så att det framgår att utrymmets avsedda användning är avgörande för om det omfattas. En bedömning får göras av om det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att barn vistas där utan ständig tillsyn av en vuxen. Genom dessa förtydliganden uppnås också en likformighet med reglerna om barnsäkerhet i Boverkets förslag till föreskrifter om krav på tomter m.m.

Konsekvenser

Förslaget bidrar till ökad tydlighet men det bedöms inte leda till någon kostnadspåverkan eller någon annan konsekvens.

3.3 Öppningsbara fönster och balkongdörrar (2 kap. 4 §)

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser, däribland Konsumentverket och Folkhälsomyndigheten, framför att säkerhetsnivån för barn kan bli bristfällig eftersom det är otydligt i vilka situationer kravet på barnsäkerhetsanordningar gäller. De påpekar att kravet bör preciseras, som i nu gällande avsnitt 8:231 BBR, med mått som anger när kravet gäller samt när det krävs både spärranordning och säkerhetsbeslag. Några remissinstanser anser att kravet inte bör begränsas till utrymmen där

barn kan vistas och ytterligare någon anser att säkerhetsanordningar bör finnas på alla öppningsbara fönster och dörrar oavsett höjd och placering.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

Mot bakgrund av vad som framkommit i remissvaren bedömer Boverket att det finns ett behov av ett mer preciserat krav på barnsäkerhetsanordningar på öppningsbara fönster och balkongdörrar och liknande. Flera remissinstanser har bedömt att det skulle innebära ökad risk för barnolycksfall om de närmare förutsättningarna för när kravet ska gälla lämnas till byggherrens riskbedömning. Boverket anser därför att de måttangivelser som anges i BBR, och som preciserar när kravet gäller och när det ställs krav på två olika säkerhetsfunktioner, även fortsättningsvis bör ingå i regleringen.

Boverket föreslår att säkerhetsanordningar som minimerar risken att barn faller ut ska finnas på öppningsbara fönster i utrymmen där yngre barn kan vistas. Kravet gäller dock inte för fönster som är placerade högre än 1,8 meter från golvet. För fönster som är placerade lägre än 0,60 meter från golvet och för balkongdörrar och liknande anges krav på säkerhetsanordningar med två olika funktioner: en funktion som fixerar fönstret eller dörren i ett stängt läge och en funktion som begränsar öppningsmättet (max 100 mm) vid vädring så att ett barn inte kan passera. Förslaget överensstämmer i dessa avseenden med regleringen i avsnitt 8:231 BBR. Dock anser Boverket att utgångspunkten för måtten 0,60 meter och 1,8 meter bör vara fönstrets karmöppning och inte som i BBR glasytan respektive fönstrets karmunderkant.

I BBR anges ett undantag från krav på barnsäkerhetsanordningar om fönstret eller dörren finns i markplanet. Boverket bedömer att det i stället är fallhöjden som bör vara avgörande. En byggnad på en sluttande tomt kan innebära att det finns risk för personskada genom fall även om fönstret eller dörren är beläget i markplanet. Undantag föreslås därför gälla om fallhöjden är mindre än 2,0 meter.

Konsekvenser

Bestämmelsen, som tidigare uppfattats som svårläst, har formulerats om vilket gör den tydligare och lättare att förstå och tillämpa. Justeringen bedöms inte få någon kostnadsmissig eller annan konsekvens.

3.4 Öppningar i trappor (2 kap. 6 §)

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser, däribland Konsumentverket, framför att barnsäkerheten i byggnader riskerar att försämrats om mått i BBR baserade på antropometriska data och tidigare olycksfall inte tas med i de nya föreskrifterna. De påtalar att

många byggherrar saknar kunskap kring barnsäkerhet och kan ha svårt att bedöma vad som är tillräckligt för att hindra att barn faller igenom eller fastnar. Flera remissinstanser framhåller vikten av att bestämmelsen om öppningar i trappor anger mått för öppningar mellan plansteg.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

I allmänt råd i avsnitt 8:232 BBR anges högsta mått 100 mm för öppningar mellan plansteg i trappor för att barn inte ska falla genom en trappa. Boverket bedömer att denna precisering bör anges i föreskrifterna.

Konsekvenser

Det bedöms inte bli några kostnadsmissiga eller andra konsekvenser i förhållande till BBR. Samma normerande mått finns i allmänt råd i BBR.

3.5 Utformning av räcken (2 kap. 11 §)

Remissinstansernas synpunkter

Några remissinstanser, framför allt kommuner, har framfört att det kan uppstå problem och diskussioner mellan byggnadsnämnd och byggherre om föreskrifterna inte anger mått på lägsta räckeshöjd. Som framgår i avsnitt 3.4 ovan har många remissinstanser påtalat att mått i reglerna som utgår från barnets kropp och som syftar till att motverka klättring på räcken och att barn inte ska falla genom eller fastna i öppningar och bör anges i föreskrifterna. Remissinstanserna menar att det inte är rimligt att sådana förutsättningar lämnas till byggherrens riskbedömning i varje enskilt fall och att barnsäkerheten kan försämrans om måtten utelämnas i reglerna.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

Boverket bedömer att måtten för en barnsäker utformning av räcken, som i BBR finns i allmänna råd, bör anges i föreskrifterna. Boverket bedömer det däremot inte lämpligt att ange ett specifikt mått för minsta räckeshöjd för alla situationer. Boverket anser att en riskbedömning av räckeshöjden bör göras utifrån den avsedda användningen och fallhöjden. Ett arbete pågår med att ta fram en ny SIS-standard som är tänkt att omfatta även utformningen räcken. I en ny standard är det möjligt att mycket mer detaljerat ange hur räcken i olika miljöer bör utformas för att bli säkra. Krav ställs i 1 kap. 8–9 §§ på att byggnader ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt. Fackmässighet kan uppnås till exempel genom att använda en standard.

Boverket föreslår preciseringar med måttangivelser för räcken i utrymmen där yngre barn kan vistas. Förslaget motsvarar de regler om barnsäker utformning av räcken som finns i avsnitt 8:2321 BBR som allmänna råd. Således anges

mått för hur stor del av räcket som ska utformas så att det motverkar klättring (0,8 meter av räckets höjd), mått för att barn inte ska falla mellan öppningar (max 100mm) eller fastna med huvudet (öppning i storleksintervallet 110–230 mm ska ej förekomma) eller med foten (max 50 mm).

Konsekvenser

Det bedöms inte bli några kostnadsmässiga eller andra konsekvenser i förhållande till BBR. Samma normerande mått finns i allmänt råd i BBR.

3.6 Ledstänger (2 kap. 12 §)

Remissinstansernas synpunkter

Några remissinstanser framför att ledstänger på båda sidor om en trappa eller ramp bör uttryckas som en huvudregel. De påtalar att det finns risk för att det tidigare remitterade förslaget kommer att tolkas så att det generellt inte behöver finnas mer än en ledstång i en trappa eller ramp.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

Avsikten har inte varit att förändra kravnivån i förhållande till BBR. Boverket föreslår därför att bestämmelsen förtydligas så att det framgår att ledstänger på båda sidor om en trappa eller ramp gäller som ett grundkrav. En ledstång ska alltid finnas, men det finns möjlighet att göra undantag från kravet på ledstänger på båda sidor, om det inte behövs med hänsyn till med hänsyn till trappans eller rampens användning eller utformning.

Konsekvenser

Det bedöms inte bli några kostnadsmässiga eller andra konsekvenser jämfört med BBR.

3.7 Skydd mot instängning (2 kap. 36 §)

Remissinstansernas synpunkter

Några remissinstanser har påtalat att kravet på att dörrar till hygienrum ska kunna öppnas utifrån utan nyckel eller särskilt verktyg innebär problem i tillämpningen i publika miljöer och särskilt i skolverksamheter. Någon remissinstans påpekar att toaletter i publika lokaler och personaltoaletter ofta är försedda med kodlås eller liknande anordning.

Boverkets bedömning och beskrivning av nytt förslag

Genom remissvaren har Boverket uppmärksammat på att kravet på dörrar till hygienrum, som även finns i BBR, orsakar tillämpningsproblem. Syftet med kravet är att dörren lätt ska kunna öppnas utifrån om någon kollapsar inne i

hygienrummet. I många miljöer innebär kravet emellertid en tydlig målkonflikt utifrån integritetsskäl. Det finns olika lösningar för att säkerställa att en dörr till ett hygienrum snabbt och lätt kan öppnas utifrån i en nödsituation. Det behöver inte vara en teknisk lösning för byggnaden. I många fall kan lösningen vara organisationsrelaterad genom att någon i organisationen snabbt kan tillkallas för öppna dörren, som till exempel en väktare på ett varuhus eller personal på en skola. Boverket bedömer att byggherrar normalt har incitament att själva välja lämpliga lösningar utifrån byggnadens användning. Sammantaget gör Boverket därför bedömningen att kravet på att dörren till ett hygienrum lätt ska kunna öppnas utan särskilt verktyg bör tas bort.

I övrigt förslås inga ändringar i den tidigare remitterade bestämmelsen om skydd mot instängning. Krav för att förhindra att personer blir instängda i utrymmen där det finns särskilda hälsorisker som bastur eller kyl- eller frysrum/skåp eller att barn blir instängda i driftutrymmen i utrymmen är således oförändrade i förhållande till tidigare remissförslag.

Konsekvenser

Boverket bedömer att kostnadsmissiga och andra konsekvenser av denna ändring blir små eftersom byggherrar själva kan förväntas ha incitament att hantera riskerna utifrån byggnadens användning. Organisatoriska och olika tekniska lösningar möjliggörs. I till exempel en bostad är det troligt att integritetsintresset väger lättare än säkerhetsintresset. I ett sådant exempel blir det i så fall ingen skillnad jämfört med BBR. I en skolbyggnad kan det tänkas att integritetsintresset väger tyngre och i sådana byggnader kan det därför bli en förändring i utförande jämfört med det som utförs med nuvarande regler.

3.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya författningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Samtidigt kommer motsvarande bestämmelser i BBR att upphävas genom en annan författning.

Den nya författningens övergångsbestämmelser hänvisar till övergångsbestämmelser i den författning som upphäver de äldre bestämmelserna. Den sistnämnda författningen föreslås ha en övergångstid om ett år, alltså till den 1 januari 2026. Under denna övergångstid kommer det att vara möjligt för byggherrar att välja att tillämpa de nya bestämmelserna eller att tillämpa de gamla upphävda bestämmelserna i BBR.

Hur länge dessa övergångsbestämmelser får tillämpas beror på om den åtgärd som utförs kräver bygglov eller anmälan. För lovpliktiga åtgärder gäller att de gamla bestämmelserna i BBR får tillämpas om ansökan om bygglov görs före den 1 januari 2026. För anmälningspliktiga åtgärder får BBR tillämpas om

anmälan görs före den 1 januari 2026. För åtgärder som inte kräver vare sig bygglov eller anmälan får BBR tillämpas om arbetena påbörjas före den 1 januari 2026.

Övergångstiden motiveras av att byggherrarna ska få god tid på sig för att ställa om arbetet till de nya förhållandena.

4 Författningskommentarer

Detta kapitel innehåller en beskrivning av de paragrafer i den nya författningen som omfattas av den extra remissen.

Förslag till Boverkets föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader

Boverkets föreskriver¹ med stöd av 10 kap. 3 § 4 och 9, 8 § och 24 § 1 plan- och byggförordningen (2011:338) följande.

1 kap. Övergripande bestämmelser

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 §

Mindre avvikelse får göras från föreskrifterna i denna författning i enskilda fall om

1. det finns särskilda skäl,
2. byggnaden ändå kan antas bli tekniskt tillfredsställande, och
3. det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt.

Om mindre avvikelse enligt första stycket tillämpas ska skälen för detta dokumenteras i samband med den projektering som regleras i 8 §.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:21 BBR.

Om kraven i föreskrifterna blir orimliga i det enskilda fallet är det möjligt avvika från dem under vissa förutsättningar. Lösningar som uppfyller syftet med kraven i föreskrifterna kan då användas, trots att de formellt strider mot föreskrifternas ordalydelse.

Delar av allmänna råd från BBR är i författningen införda som föreskrifter. Därför kan det finns större behov än med gällande regler att tillämpa mindre avvikelser från föreskrifterna, i de fall då byggnadens tänkta funktion eller användning gör uppfyllandet av kravet enligt den exakta ordalydelsen oskäligt.

Syftet är även att tydliggöra byggherrens och byggnadsnämndens roller som följer av plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Ansvaret för om en mindre avvikelse är lämplig faller på bygg-herren. Om byggherren däremot tillämpar regeln om mindre avvikelse felaktigt kan byggnadsnämnden, liksom vad gäller

¹ Anmälan har gjorts Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

andra byggregler, kräva komplette-ring, ytterst neka startbesked eller slutbesked och ingripa genom tillsyn.

Hanteringen av mindre avvikelser skiljer sig inte från hur reglerna i författningen i övrigt hanteras.

Byggherrens ansvar för sin byggnad tydliggörs när texten om att byggnadsnämnden ska lämna ett medgivande tas bort.

Om bestämmelsen om mindre avvikelser tillämpas ska skälen för det dokumenteras i samband med projekteringen. Det kan ske genom en notering i en handling.

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.1.

5 § I denna författning avses med

utrymme där yngre barn kan vistas: rum, delar av rum eller utrymmen där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att barn i en ålder upp till och med 72 månader vistas utan ständig tillsyn av vuxna,

Bestämmelse med motsvarande definition finns i avsnitt 8:11 BBR. Det tydliggörs dock i själva begreppet att det handlar om yngre barn. I definitionen anges barnets ålder i månader i stället för att, som i BBR, ange begränsningen till barn i förskoleåldern.

Exempel på ”utrymmen där yngre barn kan vistas” är bostadslägenheter och gemensamma utrymmen i bostadshus som till exempel korridorer, trapphus, tvättstugor och fritidslokaler. Hit räknas även gästrum i hotell och utrymmen i förskolor, barnvårdscentraler, barnkliniker, bibliotek, köpcentrum och andra liknande lokaler. Även sådana kommunikations- eller utrymningspassager som hör ihop med utrymmen där barn i en ålder upp till och med 72 månader kan tänkas uppehålla sig är att betrakta som ”utrymmen där yngre barn kan vistas”.

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.2.

2 kap. Uppförande av nya byggnader

Öppningsbara fönster och balkongdörrar

4 § Öppningsbara fönster i utrymmen där yngre barn kan vistas ska ha säkerhetsanordningar som minimerar risken att barn faller ut. Öppningsbara fönster där avståndet mellan karmöppningen och golvet är mindre än 0,60 meter och balkongdörrar och liknande ska ha säkerhetsanordningar med funktioner som kan fixera fönstret eller dörren i ett stängt läge och i ett läge med en öppning som inte är större än 100 mm.

Kraven gäller inte om

1. avståndet mellan fönstrets karmöppning och golvet är större än 1,8 meter, eller
2. fallhöjden är mindre än 2,0 meter.

Motsvarande krav finns i avsnitt 8:231 BBR.

Bestämmelsen anger krav på barnsäkerhetsanordningar för öppningsbara fönster, balkongdörrar och liknande, till exempel dörrar ut till en takterrass eller altan med hög fallhöjd. Med öppningsbara fönster avses även öppningsbara delar i glaspartier såsom balkonginglasningar.

Syftet med bestämmelserna är att motverka att små barn lyckas öppna fönster och dörrar där det finns risk för skada genom fall. Säkerhetsanordningarna ska vara utformade så att de inte kan hävas av barn. För provning av barnsäkerheten finns särskilda standarder.

För fönster placerade lägre än 0,60 meter från golvet och för balkongdörrar anges krav på att säkerhetsanordningarna ska ha två funktioner. Det ska finnas både en funktion som fixerar fönstret eller dörren i ett stängt läge och en funktion som begränsar öppningsmåtten (max 100 mm) vid vädring så att ett barn inte kan passera. Dessa båda funktioner kan vara kombinerade i samma beslag. Utgångspunkten för måttet 0,60 meter har förtydligats till att avse karmöppningen stället för, som i BBR, själva glasytan. Det är mått från golv till karmöppningen som är relevant utifrån risken för fall.

Undantag från krav på säkerhetsanordningar kopplas till fallhöjden (2,0 meter) i stället för, som i BBR, om fönstret eller dörren finns i markplanet. Detta för att fånga upp situationen med en byggnad på en sluttande tomt där det finns risk för personskada genom fall även om fönstret är beläget i markplanet. Krav på säkerhetsanordningar gäller inte heller för öppningsbara fönster som är så högt placerade (1,8 meter från golvet) att risken för att ett barn ska kunna nå fönstret är liten.

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.3.

6 § Öppningar i trappor ska vara utformade så att yngre barn inte kan falla igenom eller fastna i dem. Öppningar mellan plansteg i trappor ska vara högst 100 mm.

Motsvarande bestämmelse finns som allmänna råd i avsnitt 8:232 BBR.

Bestämmelsen anger krav på att öppningar i trapplopp och mellan trapplopp och begränsningsvägg utformas så att barn inte riskerar att falla emellan eller

fastna i öppningen. För trappor som saknar sättsteg² är det viktigt att beakta barnsäkerheten för öppningarna mellan planstegen. Om måttet är mindre än 100 mm förhindrar det att ett barns huvud kan komma igenom öppningen och därmed risken för att barnet faller emellan trappstegen.

Krav för utformning av barnsäkra räcken anges i 11 §.

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.4.

11 § Ett skydd mot fall ska vara utformat och ha sådan höjd att det med hänsyn till ytans avsedda användning och fallhöjden begränsar risken för personskador till följd av fall. Skyddet ska tåla dynamisk påverkan av en människa.

Utöver kraven i första stycket gäller följande i utrymmen där yngre barn kan vistas:

1. 0,8 meter av skyddets höjd ska vara utformat så att det motverkar klättring.
2. Vertikala öppningar i skyddet ska vara högst 100 mm breda.
3. Fritt mått mellan ett balkongräckes underkant och balkonggolv, eller mellan ett trappräckes underkant och trappstegens stegnos, ska vara högst 50 mm.
4. Fritt mått i höjdlid mellan ett trappräckes underkant och ett trapplan eller golv ska vara högst 100 mm.
5. Horisontella öppningar ovanför skyddets front ska inte förekomma i storleksintervallet 110–230 mm.

Motsvarande bestämmelser om räckens hållfasthet och en barnsäker utformning av räcken finns avsnitt 8:2321 BBR.

Bestämmelsen anger generella krav på utformningen av räcken/andra skydd mot fall enligt 10 §. Krav ställs på att skyddet ska ha en sådan höjd och utformning i övrigt att det begränsar risken för fall. Specifikt mått för lägsta räckeshöjd anges inte utan regleringen ger uttryck för den riskbedömning som måste göras i den enskilda situationen. Vid utformningen ska ytans avsedda användning och fallhöjden beaktas. Större ytor kan tänkas få en användning och medge aktiviteter som kräver andra hänsyn i räckesutformningen än för exempelvis en lägenhetsbalkong som ofta har en mer begränsad yta. Barnperspektivet måste särskilt beaktas. Stora ytor kan bli spontana lekytor för barn med de särskilda risker som det innebär. Ett särskilt tydligt exempel då särskilda lösningar krävs för utformningen av räcke/skydd är takterrasser som används för skol- eller förskoleverksamhet.

Krav anges också på hållfastheten. Räcken, med dess räckesfyllningar och infästningar, ska tåla dynamisk påverkan av en människa, dvs. de krafter som

² trappstegs vertikala del eller främre yta. Terminologacentrum TNC: Plan- och byggtermer, 1994.

uppkommer av personer i snabb, kraftig rörelse som hopp, språng, fall eller liknande.

Särskilda krav på utformningen anges för räcken i utrymmen där yngre barn kan vistas. Om ett räcke har öppningar, horisontella stänger eller stag finns risk för att ett barn klättrar över räcket. 0,8 meter av räckets höjd ska vara utformat så att klättring försvåras. Måttet avser själva ”räckeskonstruktionen” dvs. oavsett om räckesfronten går ända ner till golv eller om det finns en öppning mellan golv och räckesfront. Hänsyn behöver också tas till klättringsbara fasta installationer intill räcket, exempelvis planteringslådor. Det får heller inte finnas öppningar i räcket så att barn kan falla igenom räcket eller fastna i det. För stora vertikala öppningar (över 100 mm) och mått mellan räcke och golv innebär risk för att ett barn faller igenom eller fastnar. Exempelvis kan en öppning mellan ett balkongräckes underkant och balkonggolv som är bredare än 50 mm innebära risk för att ett barn fastnar med foten och skadar sig. Horisontella öppningar i storleksintervallet 110 - 230 mm, mellan exempelvis en balkongfront och en överliggare, innebär risk för allvarliga olyckor om barn fastnar med huvudet.

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.5.

Ledstänger

12 § Trappor och ramper ska ha ledstänger på båda sidor som stöd för balansen. Det räcker dock med en ledstång på ena sidan om det, med hänsyn till trappans eller rampens användning eller utformning, är obehövt med ledstänger på båda sidor.

Motsvarande bestämmelser, som föreskrift eller allmänt råd, finns i avsnitt 8:2322 BBR. I avsnitt 8:232 BBR finns ett allmänt råd om indelning av bredare trappor med räcken eller ledstänger.

Bestämmelsen anger krav på att det ska finnas balansstöd för att motverka risken för fall i trappor och ramper i eller i anslutning till byggnader. Ingen ändring i sak är avsedd. Ledstänger erbjuder stöd och stabilitet samt ökar orienterbarheten för användaren av en trappa eller ramp. Detta är särskilt viktigt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Kravet får därför sägas handla om både säkerhet och tillgänglighet.

Utgångspunkten är att det, för en säker förflyttning, ska finnas ledstänger på båda sidor om trappan eller rampen. Ledstänger på båda sidor om trappan eller rampen ger stöd åt både höger- och vänsterhänta och har särskild betydelse för personer som har nedsatt rörlighet och styrka i ena armen. Det är också viktigt för att man inte ska tvingas förflytta sig utan att komma åt en ledstång särskilt när flera personer använder trappan samtidigt. Bredare trappor kan därför

dessutom behöva delas av med ledstänger i två eller flera lopp. I publika lokaler är det viktigt att det finns ledstänger på båda sidor om en trappa eller ramp.³

Krav på ledstänger på båda sidor gäller inte om det är obehövt. Det ska dock alltid finnas minst en ledstång. En bedömning av behovet av ledstänger på båda sidor får göras utifrån trappans eller rampens avsedda användning och utformning. I lägre trappor, med endast några steg, kan det vara tillräckligt med en ledstång. Ett annat exempel då det kan räcka med en ledstång är svängda eller vinklade trappor i bostadslägenheter. Sådana trappor kan utformas utan en inre ledstång, om det i stället finns annat balansstöd som går lätt att gripa om, som exempelvis en spalje eller mittstolpe.

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.6.

Skydd mot instängning

36 §

I ett utrymme där en person som blir instängd är speciellt utsatt för risker, ska dörrar, luckor och lock vara lätta att öppna inifrån. Detsamma gäller för dörrar till driftutrymmen i utrymmen där yngre barn kan vistas.

En bastu ska vara utformad så att den snabbt kan utrymmas. Dörren ska vara utan lås och dörrbladet ska inte kunna fastna i karmen om det utvidgas på grund av värme eller fukt.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 8:6 andra till fjärde styckena BBR. Syftet med bestämmelsen är att förhindra att personer blir instängda i utrymmen där det finns särskilda hälsorisker. Risken för barnolycksfall måste särskilt beaktas.

Bestämmelsens första stycke reglerar utrymmen där det finns särskild risk för olycksfall om en person blir instängd och driftutrymmen i utrymmen där barn kan vistas. Sådana utrymmen ska lätt kunna öppnas inifrån. Olyckor har inträffat när barn tagit sig in i exempelvis frys- och kylskåp, kylrum eller bastur, blivit instängda och inte kunnat öppna dörren inifrån.⁴ Standarden SS-EN 60335-2-24 ”Elektriska hushållsapparater och liknande bruksföremål – Säkerhet – Del 2–24: Särskilda fordringar på kylar och frysar för livsmedel samt på glassmaskiner och ismaskiner” anger hur dörrar och lock som kan öppnas inifrån kan utformas. Driftutrymmen i utrymmen där barn kan vistas, till exempel

³ jfr. 10§ *Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:13) om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser.*

⁴ Boverket (2011): *Bygg barnsäkert - i byggnader, på tomter och i utemiljön*, s. 16.

gemensamma utrymmen i bostadshus, innebär också särskilda risker för instängning och måste lätt kunna öppnas inifrån av ett barn.

Bestämmelsens andra stycke anger särskilda krav på bastur så att en snabb utrymning kan ske. Det kan exempelvis handla om att dörren är utåtgående eller av pendeltyp. Det är inte tillåtet att ha lås på bastudörren och dörren får heller inte var utformad så att den kan fastna om dörr/dörrkarm utvidgas av värme och fukt i bastun.

Arbetsmiljöverket ger också ut regler om skydd mot instängning i arbetslokaler.⁵

Närmare överväganden finns i avsnitt 3.7.

⁵ 159 § Arbetsplatsens utformning AFS 2020:1.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se